

Μεταφρασμένο απόσπασμα

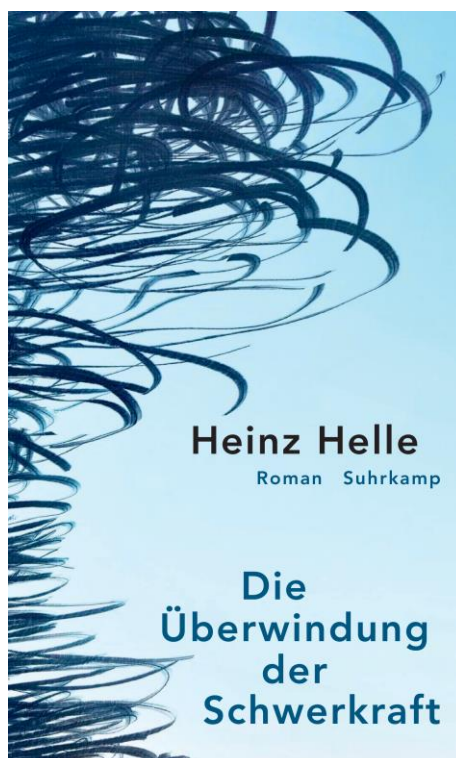
Heinz Helle
Die Überwindung der Schwerkraft

Suhrkamp Verlag, Berlin 2018
ISBN 978-3-51842-823-8

σελ. 91-97 & 122-127

Χάινς Χέλε
Η υπέρβαση της βαρύτητας

Μετάφραση: Γιάννης Κέλογλου
Επιμέλεια: Αλέξανδρος Κυπριώτης

(σελ. 91-97)

Ο Έλβας, που κατά μήκος της όχθης του κινούνταν η ανθρώπινη πομπή, είχε ένα πυκνό, σχεδόν υφασμάτινο μαύρο χρώμα, έλεγε ο αδελφός μου, και στο βάθος, στην άλλη πλευρά του ποταμού, λαμπύριζαν αμέριμνα τα φώτα των πιο εύπορων συνοικιών, και διάσπαρτα έβλεπες ιστορικά κτήρια ή βίλες, όπου πιθανότατα ζούσαν βιομήχανοι ή επιστήμονες, από το Μπίλεφελντ ή την Αυστραλία, και στην αρχή, έλεγε, είναι φυσικά πάντα κάπως αμήχανη εκείνη η όχι και τόσο σύντομη στιγμή όταν ακόμη θα μπορούσαν ν' ανατραπούν τα πάντα, όταν μία και μόνη αδύναμη φωνή αποφασίζει να συμπαρασύρει όλες τις άλλες, άτολμη και χωρίς ρυθμό και τις περισσότερες φορές λίγο φάλτσα, η έλλειψη μουσικότητας σε μια παράξενη αντιδιαστολή προς το θάρρος που απαιτεί η δράση τους, ποιος κάνει άλλωστε εκούσια τον πρωτοψάλτη σ' έναν περίπατο μερικών χιλιάδων, και ο αδελφός μου, όπως είπε, θυμήθηκε τότε παλιές οικογενειακές γιορτές, γιορτές γενεθλίων και Χριστουγέννων, την αγωνία προτού ανοίξουν οι άλλοι τελικά το στόμα τους, επιτέλους, μα είναι αναπόφευκτο, θα τα καταφέρουμε λοιπόν, να ζήσει, ω έλατο, το εκπληκτικό όμως ήταν, είπε μετά, πόσο σύντομος του φάνηκε ξαφνικά ο δρόμος από το άτολμο *Οι σκέψεις είναι ελεύθερες* στο κατά ριπάς μονότονο σφυροκόπημα *Εμείς είμαστε ο λαός*. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή που το πρόσεξε, έσκυψε και σήκωσε μια πέτρα, χωρίς να το σκεφτεί, χωρίς να σκέφτεται γενικότερα, και θυμόταν ακόμη πολύ καλά ότι ένιωσε κάτι σκληρό και κρύο μες στη χούφτα του, σίγουρα για μερικά δευτερόλεπτα, προτού αποκτήσει μορφή στο μυαλό του για πρώτη φορά η λέξη πέτρα. Θυμάμαι ξεκάθαρα την ξαφνική ησυχία που απλώθηκε γύρω μας όταν φτάσαμε στο μνημείο του άγνωστου στρατιώτη στα βασιλικά ανάκτορα και θυμάμαι ακόμη ότι η σιωπή μας με ενοχλούσε κάπως, πλάι σ' έναν απλό φαντάρο από μπρούντζο, που κείτεται ανάσκελα με τα χέρια σταυρωμένα, κάτω από 250 τόνους τραβερτίνης. Ήταν στη σκιά των ανάγλυφων, μεταξύ παρελαύνοντος πεζικού και ενός νεκροταφείου, όπου είχαμε καθίσει μετά και αναπαυόμασταν στα σκαλοπάτια, όταν ο αδελφός μου είπε ότι μια πέτρα είναι κι αυτή ένα είδος σχεδίου. Βάλαμε τα γέλια, σηκωθήκαμε πάλι και προχωρήσαμε, κατά μήκος του πυκνόφυτου φράχτη που χώριζε το χαλικόστρωτο δρομάκι από τον χλοοτάπητα, που σύμφωνα με την οδηγία του πάρκου απαγορευόταν να τον πατήσουμε. Οι μεν άρχισαν στη συνέχεια να

κάνουν όλο και πιο πολλή φασαρία, στη Δρέσδη, στις όχθες του Έλβα, και να γίνονται όλο και περισσότεροι, και οι άλλοι επίσης, και πολύ γρήγορα ήταν αδύνατο να σταθείς παραπάνω από μερικά δευτερόλεπτα στο ίδιο σημείο, από πίσω έσπρωχναν οι καινούργιοι, από αριστερά εκείνοι που στέκονταν αριστερά, από δεξιά εκείνοι από τα δεξιά, και μπροστά η αστυνομία, και πίσω της οι από πίσω, που δεν το ήθελαν όλο αυτό, αυτό που ήθελαν εκείνοι που βρίσκονταν εδώ, εκείνοι που σκέπτονται διαφορετικά, εκείνοι που αγαπούν διαφορετικά, εκείνοι που μιλούν, ακούν, βλέπουν διαφορετικά, στην άλλη πλευρά του φραγμού, της κρατικής εξουσίας, πέραν του δικαίου και του νόμου, μόνο όποιος έχει εχθρούς, έλεγε ο αδελφός μου, ξέρει σε ποια πλευρά στέκεται. Καθίσαμε σ' ένα παγκάκι και παρακολουθήσαμε διάφορα ζευγάρια που χόρευαν τάνγκο, κάτω από ένα υπόστεγο, στο κέντρο μιας διασταύρωσης χαλικόστρωτων μονοπατιών ανάμεσα σε πολύχρωμα παρτέρια. Εκεί στάθηκα μετά, είπε ο αδελφός μου, το γιατί δεν το ήξερα, στάθηκα τέλος πάντων κάπου. Από απέναντι τους άκουσα να ουρλιάζουν, έξω οι ξένοι, εκείνοι γύρω μου απαντούσαν, ούτε σπιθαμή στους φασίστες, έπειτα άκουσα η Γερμανία στους Γερμανούς, έπειτα ποτέ ξανά Άουσβιτς. Αυτό το πέρα δώθε συνεχίστηκε για πολλή ώρα. Οι φωνές και από τις δύο πλευρές του αστυνομικού φραγμού δυνάμωναν και πλήθαιναν όλο και πιο πολύ, και μετά συνέβη κάτι εκπληκτικό, γιατί ξαφνικά είχαν βρει έναν κοινό ρυθμό, έναν κοινό τόνο, ποτέ ξανά Γερμανία, η Γερμανία στους Γερμανούς, ποτέ ξανά Γερμανία, η Γερμανία στους Γερμανούς, και μέσα σ' εκείνη την ομοιόμορφη εναλλαγή αυτό ηχούσε για πολλή ώρα αρκετά αρμονικά, από άποψη καθαρής μελωδίας, όπως συμπλήρωσε ο αδελφός μου, αλλά κάποια στιγμή το ένα κύλησε μέσα στο άλλο, ποτέ ξανά η Γερμανία στους Γερμανούς, και μπορούσες να νιώσεις κυριολεκτικά τον ομοιόμορφο κανονιοβολισμό δύο πολλαπλώς διασυνδεδεμένων νευρωνικών δικτύων, ένθεν κακείθεν της αστυνομίας, η οποία ενοποιούσε τις δύο πλευρές διχάζοντάς τες, και πώς μέσα από εκείνο το ευθέως διχασμένο πλήθος ξεπηδούσε μια συλλογική συνείδηση, της οποίας οι απογοητεύσεις, οι αμφιβολίες, τα όνειρα και η οργή συμπυκνώνονταν σε μία και μοναδική βούληση, επάνω της. Λίγη ώρα αφότου η αστυνομία είχε απωθήσει την πρώτη έφοδο, είχε συνειδητοποιήσει εκείνος, είπε, ότι κρατούσε ακόμη σφιχτά την πέτρα, μες στη χούφτα στην τσέπη του πουπουλένιου μπουφάν του, κι όταν αμέσως μετά ακολούθησε η δεύτερη έφοδος, από την άλλη πλευρά, που αποκρούστηκε κι εκείνη, πρόσεξε πόσο αταίριαστος ήταν τελικά ο χαρακτηρισμός δημόσιος υπάλληλος για εκείνο το ευέλικτο τείχος των ανθρώπων με τον μονόχρωμο ρουχισμό και τα

προστατευτικά, στην ανώφελη μάχη κατά της έλξης ανταγωνιστικών σωματιδιακών συμπλεγμάτων. Λίγο αργότερα εν πάση περιπτώσει εφόρμησαν όλοι ταυτόχρονα και το αστυνομικό κορδόνι διαλύθηκε αμέσως, τα σκορπισμένα μαύρα ανθρωπάκια της Μισελέν με τα γκλοπ αναζήτησαν καταφύγιο στις φωσφορίζουσες μπλε κλούβες, και οι μαυροφορεμένες εμπροσθοφυλακές κουκουλοφόρων των αμοιβαία διαφορετικά εντόνως ανησυχούντων πολιτών συγχωνεύτηκαν σε συντομότατο χρόνο σε έναν χορό που καταλάγιασε γρήγορα, ύστερα από κάνα δυο άστοχα γρονθοχτυπήματα, προφανώς κανείς δεν ήξερε πια ποιος προασπίζει εδώ ποιον ή τι από ποιον, οι κυρίες και οι κύριοι με τα τουίντ σακάκια και τα δερμάτινα, και τις καμπαρντίνες, και τα καπιτονέ μεταξωτά μπουφάν, με τις αλογοουρές τους και τις χωρίστρες στην άκρη, και τα καπέλα του μπείζμπολ, και τους μάλλινους σκούφους, και τις πιστωτικές κάρτες, και τις συνταξιοδοτικές αξιώσεις κρατιώνταν με ανωτερότητα στο βάθος, στην ασφάλεια και κατέχοντας τη μοναδική αλήθεια, για την οποία θεωρούσαν ότι άξιζε να σέρνουν τα κουρασμένα πόδια τους σ' έναν παγωμένο δρόμο, και οι νέοι, θαρραλέοι, φερέλπιδες, βαριεστημένοι θανάσιμα πολεμιστές, που είχαν ριχτεί στη μάχη αναζητώντας τη νίκη ή τον πόνο ή οποιοδήποτε συναίσθημα, στέκονταν μπερδεμένοι τριγύρω και προσπαθούσαν βάσει των προσώπων κάτω από τις κουκούλες να διακρίνουν ποιος ήθελε εδώ ποια Γερμανία. Ύστερα απομακρύνθηκαν οι κλούβες, και θυμόταν ακόμη καλά, είπε ο αδελφός μου, την ξαφνική απογοήτευση γύρω του, όταν έγινε ξεκάθαρο ότι με την απόσυρση των δυνάμεων της τάξης δεν εξαφανίστηκε ο εχθρός, αλλά μόνο η δυνατότητα να τον κατονομάζεις, η ιδέα ενός μετώπου που μπορούσε να τηρηθεί, ενός ορίου που μπορούσε κανείς να προασπιστεί, ο αληθινός αντίπαλος ήταν φυσικά ακόμη εκεί, θα ήταν πάντα εκεί, αόρατος και αήττητος, στο κέντρο ενός εξοργισμένου πλήθους, μέσα στο οποίο γινόταν όλο και πιο δύσκολο να εξακριβωθεί από ποια κατεύθυνση βρέθηκε κάποιος εκεί. Θυμάμαι ακόμη την ξαφνική αμηχανία του αδελφού μου σε αυτό το σημείο, το πώς δίστασε, κοίταξε γύρω του, άρχισε να σκάβει με τη φτέρνα λακκούβες στα χαλίκια και μετά άρχισε να με κοιτάζει για αρκετή ώρα στα μάτια. Ούτε και αυτός μπορεί να το εξηγήσει, είπε τελικά χαμηλόφωνα, αλλά ακριβώς εκείνη τη στιγμή που είχε παρέλθει ο κίνδυνος και όλα ησύχασαν μονομιάς απότομα, σήκωσε το χέρι του και την πέταξε. Και στα ελάχιστα δευτερόλεπτα που έβλεπε την πέτρα του πάνω από το συνωστισμένο ανθρώπινο πλήθος σκέφτηκε πάλι ότι είναι ο ανθρώπινος φόβος της μοναξιάς, η λαχτάρα ν' ανήκεις σε μια ομάδα, σε μια αγέλη, σε κάποια φυλή, που ευθύνεται για όλη την οργή και τη βία του κόσμου, από τους πατεράδες που

ουρλιάζουν στην άκρη ενός γηπέδου κατά τη διάρκεια κάποιου αγώνα μίνι-ποδοσφαίρου μέχρι τα ξεπαγιασμένα απομεινάρια ενός σώματος εκατό χιλιάδων στρατιωτών, που ακόμη και μετά το αργό ξεθώριασμα όλων των δομικών κινήτρων, όπως εκπλήρωση πολεμικής αποστολής, προσήλωση στην ιεραρχία, έκτακτη πολεμική δικαιοδοσία, εφοδιασμός με τρόφιμα και καύσιμα, παραμένει συντεταγμένα βουβό και άβουλο μέσα στο χιόνι και στον πάγο και περιμένει υπάκουα το τέλος, ενώ καταφτάνει η τελική διαταγή μετά την εξάντληση των τελευταίων πυρομαχικών να αμυνθούν πλέον με ξιφολόγχες, εναντίον των τεθωρακισμένων αρμάτων μάχης, ρουκετοβόλων και πυροβόλων του εχθρού ή, εν ανάγκη, με τα δόντια. Και, από τη μια πλευρά, μετάνιωσε που την πέταξε χωρίς να ξέρει πού θα προσγειωνόταν η πέτρα, μετάνιωσε βαθύτατα, είπε, από την άλλη, όμως, οφείλει, ακόμη και ενόψει του κινδύνου, να δράσει ακατανόητα ή ασυνείδητα, αν θέλει να είναι τελείως ειλικρινής, είπε, να παραδεχτεί ότι εκείνη τη στιγμή, καθώς έβλεπε την πέτρα, μοναχική και σκληρή πάνω από μια θάλασσα κεφάλια, ερμητικά απομονωμένος, απόλαυσε την ιδέα ότι είναι ο ίδιος μια τέτοια πέτρα, ακλόνητος, ασυγκίνητος και συμπαγής, στον δρόμο προς την ένωση με κάποιον οργισμένο εγκέφαλο.

(σελ. 122-127)

Δεν ξέρω αν ήταν εκείνο το υποτιθέμενο γερμανικό καθήκον της μοναχικότητας ή απλώς κάποιος εντελώς γενικός κορεσμός από ανθρώπινες συναναστροφές, ξέρω όμως ότι ο αδελφός μου μετά την περίοδο της Ελβετίας ξεκίνησε μια φάση εντατικών ταξιδιών, διασχίζοντας με το αυτοκίνητο την ήπειρο, και αργότερα μου έλεγε μερικές φορές ότι ένιωθε πάντα μια ευχάριστη αίσθηση στο στομάχι, όποτε έπεφτε πάνω στη μπλε αστερόεσσα σε κάποιο μέρος, σε πινακίδες στην άκρη ολοκαίνουριων ασφαλοστρωμένων δρόμων που περνούσαν μέσα από ερημωμένες περιοχές, στη νότια Σερβία για παράδειγμα, όπου στα τζαμιά οι τοίχοι, που ήταν διάτρητοι από σφαίρες, καλύπτονταν πολύ πρόχειρα από απανθρακωμένους θάμνους, και κάθε φορά αναρωτιόταν τότε αν θα ξανασήκωναν ποτέ τους μιναρέδες, αν δινόταν σ' αυτή η χώρα μια αληθινή ευκαιρία να ενταχθεί στην πολιτική ένωση που προς το παρόν χρηματοδοτούσε μόνο τις οδικές αρτηρίες της, λείες, ομαλές πασαρέλες για τις τελευταίες κολεξιόν του Μονάχου και του Ζιντελφίνγκεν, και έλεγε ότι τότε αναγκαζόταν να καταβάλλει πολλές προσπάθειες τρόπον τινά, ώστε να μην ξεχνά ότι μια ωραία, αληθινή ιδέα δεν γίνεται λιγότερο ωραία και αληθινή μόνο και μόνο επειδή αυξάνεται απ' αυτήν η κερδοφορία της γερμανικής οικονομίας. Ήταν σ' εκείνα τα ταξίδια, συχνά μες στη νύχτα, μ' αέρα και βροχή, που συνειδητοποίησε ποια υπερεθνική, συνεκτική δύναμη υπήρχε σε τόσο ψυχρούς, σαφείς κανόνες, όπως η αρχή οδήγησης στα δεξιά, το όριο ταχύτητας και η ελάχιστη απόσταση, και αναλόγως έλεγε ότι τον ενόχλησε, όταν βίωσε για πρώτη φορά πόσο εύθραυστοι ήταν κι αυτοί οι τελευταίοι κανόνες γενικής ισχύος, μες στη νύχτα, στην εθνική οδό, στη Γερμανία μάλιστα, κάπου μεταξύ Κάσελ και Φούλντα, ύστερα από μια καθολική διακοπή της κυκλοφορίας, όταν από το πουθενά ξεφύτρωσε η ουρά ενός μποτιλιαρίσματος μετά από μια μεγάλη στροφή, και ευτυχώς δεν έτρεχε πάρα πολύ ή δεν ήταν πάρα πολύ κουρασμένος, και τα πίσω φώτα των μπροστινών ήταν επαρκώς κόκκινα και τόσο πολλά, ώστε ακινητοποιήθηκε έγκαιρα, το ίδιο επίσης και τα εκατοντάδες, χιλιάδες ζευγάρια φώτα που πλησίαζαν με ταχύτητα από τη φαινομενική ερημιά του δρόμου και το σκοτάδι της νύχτας, και δεν ήταν απλώς και μόνο ότι είχαν πήξει στην κίνηση ή ότι πήγαιναν με βήμα σημειωτόν ή κάτι τέτοιο, εδώ τα πάντα ήταν εντελώς καθηλωμένα, και εκείνος δεν μπορούσε να εξηγήσει τι

ακριβώς ήταν αυτό που τον παρακίνησε να σβήσει αμέσως και τη μηχανή, αν είχε αντιληφθεί ότι κι εκείνοι μπροστά του είχαν κάνει ήδη το ίδιο, αν υπήρχε ίσως κάποιου είδους υποσυνείδητη αντίληψη για την οδήγηση των αυτοκινήτων, που αντιδρούσε στις δονήσεις της γύρω περιοχής ή ενδεχομένως στην απουσία τους, ή αν ήταν απλώς η δύναμη του φρεναρίσματος, η πλήρης επιβράδυνση, η απολυτότητα της απροσδόκητης στάσης, στην αριστερή λωρίδα μιας εθνικής οδού, δύομιση ώρα τη νύχτα, στο ταξίδι επιστροφής προς Μόναχο από την υπερπόντια προκουμαία του Βιλχελμσχάφεν. Στη συνέχεια, είπε, προσπάθησε να υπολογίσει με το μυαλό του ποια έπρεπε να είναι η απόσταση από το προπορευόμενο όχημα και από εκείνο που ακολουθούσε, ώστε διατηρώντας μια ταχύτητα στα 160 να μένεις τελείως μόνος για δύο ώρες στον δρόμο, τα παράτησε όμως στη συνέχεια, δεν ήταν ποτέ καλός στα μαθηματικά, και το ότι η εθνική οδός ήταν πια εντελώς γεμάτη και προηγουμένως επί μακρόν εντελώς άδεια, μέχρι εκεί που έφτανε το μάτι, ήταν ένα γεγονός το οποίο βεβαίως ήταν εντυπωσιακό, μα λογικά όχι αδύνατο. Και στη συνέχεια βγήκαν όλοι απ' τα οχήματά τους. Είναι άλλωστε πάντα κάπως τρομακτικό, είπε, όταν οι άνθρωποι αρχίζουν να αντιδρούν μεταξύ τους, χωρίς ταυτόχρονα να ανταλλάσσουν λόγια και να διασφαλίζουν τους σκοπούς των πράξεών τους, και όσο η επικοινωνία μιας ομάδας διαδραματίζεται αποκλειστικά με βλέμματα και χειρονομίες, προκύπτει μερικές φορές ένα είδος πρωτόγονης αποφασιστικότητας, η οποία, όπως πιστεύει εκείνος, είπε, συνδέεται με τη δυσκολία συγκρότησης της συλλογικής βούλησης χωρίς γλώσσα, και φαντάζεται, είπε, τη συνείδηση του μεμονωμένου ατόμου σε μια τέτοια κατάσταση σαν μια ανοιχτή, αδέσμευτη δύναμη εν αναμονή της προβλεπόμενης για εκείνην κατεύθυνσης, και του προορισμού της, όπως η θάλασσα, που τραβιέται αργά προς τα πίσω δημιουργώντας ένα κύμα που ανυψώνεται, και όταν μετά κάποιος στην ομάδα, στην οποία προηγουμένως κοιτάζονταν μεταξύ τους και γύρω τους, κάνει μια κίνηση, μόλις τότε αποκτούν τα προηγούμενα βλέμματα τη σημασία τους, που ενδεχομένως αντιφάσκει πλήρως με την πρόθεση που είχαν τα διάφορα άλλα μέλη της ομάδας αρχικά, αλλά τώρα πια είναι πολύ αργά, κάποιος έκανε την αρχή, και για συζητήσεις είναι ακόμη μερικά εκατομμύρια χρόνια νωρίς για μια ορδή πιθήκων, οπότε αρχίζει ένας να τρέχει και οι υπόλοιποι ακολουθούν. Εν πάση περιπτώσει, δεν άκουσε ποτέ ξανά κάτι τόσο ανησυχητικό, είπε ο αδελφός μου, όσο τη γρήγορη ακολουθία από πόρτες αυτοκινήτων που άνοιγαν και ξανάκλειναν μπροστά του και πίσω του, εκείνοι δίπλα του συνιστούσαν φυσικά μόνο ένα μικρό μέρος του όλου ακουστικού φαινομένου, αλλά πέρα από την παράξενη αντίφαση

μεταξύ της ομοιότητας των μεμονωμένων ήχων και της απόλυτης τυχαιότητας του σημείου προέλευσής τους σε ακτίνα ακουστικής επαφής ήταν προ πάντων η ιδιαζόντως φυσικά επενεργούσα συχνότητα, ύστερα από μια ουβερτούρα από μεμονωμένα, άτακτα χτυπήματα, όλο αυτό συμπυκνωνόταν σ' έναν κοφτό εξασθενημένο θόρυβο από λαστιχένιες επενδύσεις και υαλοπίνακες, μετά ακόμη λίγα μεμονωμένα χτυπήματα, μετά σιγή. Το οδόστρωμα εξίσου ξαφνικά, όπως ήταν γεμάτο αυτοκίνητα προηγουμένως, τώρα ήταν γεμάτο ανθρώπους, είπε, οι οποίοι εξέπεμπαν μια παράξενη ταραχή, ένα μείγμα ανασφάλειας και ευθυμίας ενόψει της ασυνήθιστης κατάστασης, μέσα στη μαύρη νύχτα, σ' έναν αυτοκινητόδρομο τριών λωρίδων, και ακόμη πιο εκπληκτικό από το σκοτάδι, το οποίο, όπως και τον καύσωνα εκείνης της καλοκαιρινής νύχτας, το αντιλήφθηκε κανονικά, είπε, αφού βγήκε απ' τ' αμάξι, αισθάνθηκε εκείνη την απόλυτη σιγή που ερχόταν σε βαθύτατη αντίφαση μ' εκείνο το μέρος και με τον αριθμό των συγκεντρωμένων εκεί ανθρώπων και μηχανών. Κάθονταν έτσι απλά εκεί γύρω, ο καθένας πλάι στο αυτοκίνητό του, αλλά για λίγες μόνο στιγμές, στη συνέχεια η απειλητική συλλογικότητα των αποβιβασθέντων διαλύθηκε πάλι σε ατομικότητες, κάποιοι τεντώθηκαν για να ξεπιαστεί η πλάτη τους, έκαναν μερικά βήματα, άλλοι άναψαν τσιγάρο ή σκαρφάλωσαν πάνω από την μπάρα για να ουρήσουν από πίσω, και, εδώ κι εκεί, ξεκινούσαν μάλιστα συζητήσεις μεταξύ διπλανών που ήταν εν αναμονή, και έμεινε έκπληκτος, είπε ο αδελφός μου, από το πόσοι οδηγοί της νύχτας προφανώς κουβαλούσαν μαζί τους μπίρες, και αναρωτήθηκε πού αλλού θα τις χρειάζονταν, αν δεν είχαν πέσει εκείνη την ώρα σε μια μη προαναγγελθείσα διακοπή κυκλοφορίας. Καμιά δυο φορές ακόμη ένιωσε, όπως είπε, μια σύντομη ανασφάλεια του αισθητού από εκείνον τμήματος της εν αναμονή κοινωνίας γύρω του, την πρώτη φορά ύστερα από περίπου δέκα λεπτά, μετά άλλη μια φορά πάλι ύστερα από περίπου είκοσι, λες κι οι διακοπές κυκλοφορίας ακολουθούσαν κάποιον συγκεκριμένο ρυθμό, σαν τα τοπικά τρένα ή τα σχολικά διαλείμματα, όμως μετά όλα ξαφνικά εξελίχτηκαν πολύ γρήγορα, η επιβίβαση εξαπλώθηκε αυτή τη φορά ομαλά, γραμμικά από εμπρός προς τα πίσω, γρήγορα, αλλά όχι νευρικά, και όταν έπειτα από τρία χιλιόμετρα σε ρυθμό σημειωτόν άρχισε να βγάζει καπνούς το ψυγείο του, κάποιος άντρας, που δεν τον είχε προσέξει μέχρι εκείνη την ώρα, έφερε από ένα μίνιμπας στην επόμενη σύντομη στάση ένα μπουκάλι μη ανθρακούχο μεταλλικό νερό και γέμισε ανέκφραστος το ψυγείο, ενώ ο αδελφός μου του έλεγε ότι δεν ήξερε πώς να τον ευχαριστήσει. Από εκεί και πέρα δεν ξανασταμάτησαν, είπε. Βγήκαν από την εθνική οδό και κατευθύνθηκαν για μερικά

χιλιόμετρα μέσα από επαρχιακούς δρόμους, περνώντας έξω από χωριά, των οποίων ο διαμετακομιστικός χαρακτήρας θα ήταν σίγουρα δυσβάσταχτος και στο φως της ημέρας, τώρα, μες στη μαύρη νύχτα, αγνοημένα από εκατοντάδες αυτοκίνητα που τα προσπερνούσαν με αναμμένους προβολείς, το σκοτάδι τους είχε κάτι εντελώς σπαραχτικό, όπως είπε ο αδελφός μου, και όταν μετά βγήκαν πάλι στην εθνική οδό, πάτησαν γκάζι ο ένας μετά τον άλλο και εξαφανίστηκαν με τις μηχανές να ουρλιάζουν, κατάπιαν χιλιόμετρα επί χιλιομέτρων μέσα στη μοναξιά των προορισμών και των τόπων προέλευσής τους, και ήταν τότε, νομίζω, κάτω από την οξιά στην όχθη του Ίζαρ, που μου εξέφρασε για πρώτη φορά τη σκέψη ότι ίσως αυτός είναι ο μοναδικός λόγος για τον οποίο επιτρέπεται να οδηγείς τόσο γρήγορα στη Γερμανία: για να ξεχνάς πιο γρήγορα από πού έρχεσαι.